

pom. Marsikak stari način prozvedb je zavrgel in poiskal si novih, uspešnejših potov. Silno zanimivo je slikal kazensko razpravo zoper mladostnika, odnosno ugotovitev dejanskega stanu. Govorec o tem, kaj je mladostnemu obdolžencu prišteti v krivdo z ozirom na stanje njegovega duševnega razvoja, je ostro kritikal sedanjí kazenski zakon, ki ne pozna nezrelosti duha pri mladih ljudeh, ki zahteva celo od mladine, da naj pozna vsako določbo kazenskega zakona, akoravno se niti tistim, ki imajo maturo v žepu, ne sanja o kazenskem zakonu. Strogost kazenskega zakona silno ovira mladinsko vodstvo, odušno provzroča neenakomernost prakse, ki se pa hoče in mora razviti v novem duhu. Predavatelj je nadalje razpravljajl o kaznih za mladino; tudi te po obstoječem zakonu niso prave in mladinski sodnik si mora pač pomagati, kakor ve in zna, da dožene vzgojevalne namene. Krasne slučaje poboljšanja je navedel zaradi kazni „zapirališča“, ki se na Kranjskem ne izvršuje v sodnih zaporih, ampak v salezijskem zavodu, a je v istini le kazen po imenu, sicer pa dobra vzgoja.

Tako je svetnik Milčinski v 1 1/2 ure dolgem prostem in živem govoru nanizal nepregledno vrsto zanimivosti za pravnika, odgojitelja in človekoljuba.

Burno ploskanje je zadonelo po dvorani, ko je Milčinski završil svoje predavanje. Predsednik društva „Pravnika“, ki je priredilo to predavanje, dr. Danilo Majaron, je med splošnim odobravanjem izrekel gospodu sodnemu svetniku iskreno zahvalo in priznanje, obenem pa naznalil, da je predavatelj spisal o istem predmetu razpravo, ki se v „Slov. Pravniku“ priobči celotno, pa tudi posebe ponatisne, ker ni le odličien donesek k domači pravni literaturi, ampak je po svoji splošni važnosti za rešitev zanemarjene mladine vredna, da se z njo kolikor moč narod seznaní.

Mi to namero odobravamo. Izrekamo samo željo, naj bi se dotični ponatisk mnogobrojno razpečal med učiteljstvo, ki ima pač največ prilike, da tudi v tem primeru stoji reševalcem nesrečne mladine s svetom in dejanjem ob strani.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca marca K 88.515.02.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

† Vinko Ježovnik.

Dne 20. t. m. je umrl v Velenju državni poslanec Vinko Ježovnik, star 54 let. Javno delovanje pokojnega Ježovnika se je pričelo takoj, ko je prevzel za očetom domačijo. Bil je izvoljen v občinski odbor v katerem je deloval ves čas do smrti. Za Skubicem je bil izvoljen tudi za župana, katero častno službo je opravljal na zadovoljnost občanov 6 let. Pokojnik je bil nadalje član okrajnega zastopa in 3 leta njegov načelnik; bil je ud krajnega in okrajnega šolskega sveta in krajni šolski

smrtno žalost v srečo, je učinkovalo tako, da je marsikomu v očesu zablestela solza.

Pri predstavi je sodelovalo trinajst učiteljev in učiteljic „Posavskega krožka“. Čast učiteljstvu, ki poleg svojega naporega dela v šoli tako zvesto in vztrajno deluje za ljudsko izobrazbo! Čast pa tudi vsem prijateljem učiteljstva, ki so mu tako drage volje pomagali. Ti ljudje pač vedo, da je učiteljstvo stan, ki mu je lastna korist nič, duševni napredek ljudstva pa vse.

H koncu samo še to-le: Ne razidi se, krasna družba, ki sem te videl na krškem šolskem odru! Bilo bi te škoda!*)

To —

*) Po zgledu moravskih učiteljev, ki imajo svojo pevsko zvezo, naj bi Posavski krožek ustanovil učiteljsko igralsko zvezo. Da je za to sposoben — imamo že dokaze! Čast učiteljskega stanu bi lahko uveljavil še kje drugod, ne samo v Krškem! — Uredn.

ogleda ves čas od Skubiceve smrti. Ježovnik sicer ni obiskoval višjih šol, a s prirojenim bistrim slovenskim razumom je kmalu uvidel, da tiči v izobrazbi velika moč; zato se ni le sam izpopolnjeval v znanju, temveč je po svojih močeh pospeševal šolstvo ter bil velik prijatelj mladine in učiteljstva.

Tudi na povzdigi našega narodnega gospodarstva je marljivo sodeloval; pomagal je pred nekaterimi leti ustanoviti šaleško posojilnico, ki se je pod njegovim načelstvom krasno razvila.

Kot poslanec je bil rajnik izredno vesten in marljiv, dokler ni moral na bolniško posteljo, s katere ni več vstal. Zanimal se je, kakor kšzejo njegove interpelacije in proračunski govori, za naše narodne razmere splošno, posebe pa še za gospodarska vprašanja. Nastopil je proti ogrski nagodbi, proti draginji, izposloval svojim volilec lepe podpore po grozni suši l. 1908; pa tudi pozneje je bil ob vsaki ujmi na svojem mestu. Zastopal je izboljšanje prometnih razmer v svojem okraju in se zavzemal med drugim za gornjegrajsko železnico. Bil je kot odkrit in pošten značaj vedno pošten opozicionalec v držav. zboru, ker je dobro vedel, da s sedanjo nemško vlado Slovani ne moremo nikoli hoditi. Ob njegovi odkritosti in poštenosti so obnemogli tudi vsi duhovniški napadi, ki so časih izpolnjevali kar cele predale klerikalnih listov.

Škoda delavnega, naprednega, šolstvu in učiteljstvu naklonjenega moža. Čast njegovemu spominu! Nam pa naj prijazna usoda nakloni še več takih mož!

K izpremembi šolskih zakonov v Istri.

(Poročilo odseka za pretresovanje deželnega zakona za Istro z dne 30. marca 1870. deželnega zakonika št. 20.)

Ko se je z državnim ljudsko-šolskim zakonom v glavnem določilo v § 59., da se ima ustanoviti ljudska šola povsod tam, kjer je v krogu ene ure hodá po petletni povprečnici 40 za šolo godnih otrok, ki bi morali obiskovati nad 4 km. oddaljeno šolo, se je prepustila nadaljna ureditev tega vprašanja deželni zakonodaji.

In res vidimo, da se je deželni zakonodajalec držal natančno citiranega paragrafa z malo razliko, da je izrazil razdaljo v miljah na mesto v kilometrih, kar je po priliki eno in isto, ako pomislimo, da je ena avstr. milja 7586 m. Ker ta določba ne odgovarja modernejšim zahtevam niti ozirom na število otrok, ki se ga zahteva za ustanovitev nove šole, niti ozirom na razdaljo sosedne najbližje šole, in ker bi se § 1. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20, mogel premeniti le tedaj, ako bi se prej premenila določba drž. ljudsko-šolskega zakona ustanovitvi šol, predlaga odsek, naj se društveni odbor obrne do deželnega zbora s prošnjo, da bi se ta blagovolil zavzeti na pristojnem mestu, da se § 59. drž. ljudsko-šolskega zakona premeni v smislu, da se ima ustanoviti ljudska šola povsod tam, kjer je v krogu 1/4 ure hodá po petletni povprečnici 30 otrok, ki bi morali obiskovati nad 3 km. oddaljeno šolo. Vsporedno s tem paragrafom bi se moral premeniti tudi § 11. drž. ljudskošol. zakona, tako da bi se enorazredna nerazdeljena ljudska šola razširila v dvorazredno, čim doseže število obiskujočih otrok povprečno 60, razdeljena pa

Mark Twain.

Premnul je, zatísnil je svoje duhovite oči, ki so s finim humorjem zrlé dolgo dobo let na tragikomično vrvenje našega sveta. In prikupljivi zarezji krog njegovih ust, v katerih je neprestano igral škrat nedolžne satire, sta pod poljubom angela miru legle v resni gubi, morda prví v njegovem dolgem bivanju na tej zemlji. Mark Twain, ena najbolj popularnih oseb v Ameriki, je umrl v visoki starosti, in ta turobna vest je odmevala po vseh krajih naše zemeljske oble. Mogoče je on prvi, bržkono tudi slednji humorist, ki ga je doletela ta čast. Po časniških vesteh soditi, je vest o njegovi smrti osobito presenetila Američane same, ker nihče ne ceni humorja in originalnosti bolj negoli ameriški „afarist“. Mark Twain je bil najbolj upoštevan pisatelj v deželi „Yankejev“, njegova prisotnost pri najimenitnejših banketih skoro neizogibna. In človek bi v hipu res ne vedel, je li so obsežnejša njegova dela ali pa nepregledna vrsta

75; za razširitev v trirazrednico bi se zahtevalo 120, ozir. 150 otrok in tako to razmerno dalje za višerazredne šole. Šolska obveznost bi se raztegnila do 14. leta starosti, pri čemer bi seveda odpadel ponavljalni tečaj.

Odsek predlaga nadalje, naj bi se društveni odbor obrnil do merodajnih činiteljev v svrhu, da se ustanovi poseben deželni zaklad, h kateremu bi morala tudi država prispevati s primerno vsoto — s katerim bi se občinam pomagalo pri zidanju potrebnih šolskih poslopij. V ostalem je odsek mnenja, da ni pri tem zakonu mnogo premeniti, pač pa bi bilo potrebno, da bi se vse šolske oblasti strogo držale dotičnih določil ter jih natančno izvajale.

Predlagajo pa se te izpremembe: § 1. se razveljavi ter se nadomesti tako-le:

§ 1. Javno ljudsko šolo je ustanoviti povsod, kjer je v eni vasi ali več seliščih po petletni povprečnici v obsegu 3/4 ure hodá najmanj 30 šolodolžnih otrok, ki imajo do najbližje šole več kot 3 kilometre.

§ 4. se v svrhu koedukacije tudi na višerazrednih šolah izpusti.

§ 5. V vsakem šolskem okraju se ima ustanoviti najmanj po ena samostojna ali pa z ljudsko šolo združena meščanska šola, in sicer z vsakim dotičnim učnim jezikom, v katerem se poučuje v okraju; po krajnih razmerah je pridejati meščanskim šolam tečaje obrtnega ali trgovskega značaja.

* * *

Toliko o tem — takorekoč izzvanem — zakonskem načrtu. Umevno je samo ob sebi, da se bo moral pri podrobni razpravi upoštevati tudi že objavljeni izpreminjevalni zakonski načrt, ki ga je sestavil naš neumorni in v šolskih in šolskopoliških zadevah toli verzirani tovariš A. Urbančič.

Za odsek:

Gregor Leonardis.

Duma za ljudsko šolstvo.

Iz Petrograda poročajo z dne 22. t. m., da je državna дума brez debate sprejela predlogo, s katero je za ljudsko šolstvo razen v proračun naučnega ministrstva že postavljenih 4 mil. rubljev dovolila še nadaljnih 10 mil., potem ko je poročevalec omenil, da se name-rava z letom 1920 uvesti splošno šoloobveznost.

Za slovanske univerze.

Velika manifestacija za slovanske visokošolske zahteve v Avstriji se vrši dne 7., 8. in 9. maja v Brnu. O tej priliki se vrši zlet vsega slovanskega dijaštva v Brno.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.*)

(Nadaljevanje in konec poročila o zborovanjih.)

Letni prispevek društev Zvezi je ostal precejšnji, t. j. za pravega člano po 1 krono.

Predlogi.

Sprejeli so se ti-le predlogi:

1. Dež. šol. svetu se pošlje naša želja, da naj umakne svoj odlok zaradi zapostavljanja

*) Za zadnje številko prepozno došlo.

Uredn.

prošnjikov in prošnjic, ki so sicer štajerski rojaki, pa so študirali na izvenštajerskih učiteljskih.

2. Vodstvo Zveze naj sporazumno s poslanci vse potrebno ukrene, da se bodo poučevali učiteljskičniki v Mariboru v slovenskem jeziku.

3. Storití so koraki, da se dobe slovenske uradne tiskovine.

4. Zaradi regulacije plač.

O predlogih bomo še poročali obširneje. Soglasno in z navdušenjem sta bila nato izvoljena za častna člana prvi večletni predsednik in ustanovitelj Zveze, tov. Armin Gradišnik, nadučitelj v Gelju, ter bivši predsednik tov. Fran Kobek, nadučitelj v Gornjem Gradu. Oba imata velike zasluge za učiteljski stan ter sta tudi ta dva tovariša bila ustanovitelja „Zaveze avstr. jugs. učiteljskih društev.“

Nesramno so jih napadali sovražniki, ju blatili ter v javnost vlačili njih zasebne zadeve, toda ona dva sta bila krepka in neupogljiva na svojih mestih. Vsa čast takim možem, takim tovarišem! Učiteljstvo je jasno pokazalo, da uživata naša prvoboritelja v teh krogih nemajano in odkrito zaupanje. Najvišjo čast, ki jo more Zveza podeliti — častno članstvo — je njima dala.

Na mnoga srečna in zadovoljna leta Vama, prva Zvezina častna člana!

Nato je s primernimi besedami zaključil predsednik tovariš Mešiček delegacijsko zborovanje.

Odborova seja.

Takoj po zborovanju delegacije so se sestali novo voljeni odborniki ter si razdelili posle. Odbor je sledeče sestavljen:

Predsednik: Josip Rajšp, nadučitelj v Ormožu. Njegov namestnik: Ljudevit Černež, šol. vodja v Grižah.

Tajnik: Ignacij Šijá nec, učitelj v Gornjem Gradu. Namestnik: Ivan Tomazič, nadučitelj v Stari cesti.

Blagajnik: Anton Gnus, nadučitelj v Dolu pri Hrastniku.

Namestnik: Anton Ogorelec, nadučitelj v Sv. Barbari v Halozah.

Pevovodja: Rajko Vrečar, učitelj v Žalcu, knjižničar, tajnik.

Odbornika: Josip Mešiček, nadučitelj v Sevnici, in Avgust Požegar, nadučitelj v Žitečki vasi.

Občni zbor.

Ob 3. popoldne se je zbralo toliko učiteljstva in tudi drugega občinstva, da je bila mala dvorana v „Narodnem domu“ čisto polna. Predavanje ravnatelja Schreinerja iz Maribora je bila ena privlačna moč, ki je napolnila dvorano.

Razen mnogoštevilnega učiteljstva nismo videli v dvorani samo narodne moške inteligence celjske, temveč tudi lep venec dam iz teh krogov, pa tudi okoličane in okoličanke, ki so z vidnim zanimanjem poslušali besede predavateljeve.

Delegacija je določila občnem zboru vzpored:

1. Poročilo o sklepih delegacije.

2. Jela Keller. Duševni razvoj gluhoneme in slepe deklice. Česa nas uči ta izredni slučaj?

Občni zbor je otvoril predsednik tovariš Mešiček z živahno sprejetim nagovorom.

raznih duhovitih anekdot, ki jih pripovedujejo o njem.

Njegova dela so prevedena v razne kulturne jezike, in če me spomin ne vara, sem bral kakšno njegovo humoresko tudi v slovenskem prevodu.

Ali o vsem tem ne nameravam govoriti danes. Opozoriti hočem le na eno njegovo delo, namenjeno mladini, ki združuje poleg gladkega, otroku primernega sloga vse vrline, ki jih zahtevamo o leposlovnih knjigih sploh. Fini humorist se je izkazal v tem delu finega poznavevalja otroške duše. Jok in smeh, blesteči prizori iz angleške zgodovine in realistične slike iz nižnj življenja se vrste v tej knjigi v tako mojstrskem tempu, da mora človek sklepčno vzklikniti: Bog je blagoslovil njegovo pero!

To knjigo bi jaz rad pozdravil v slovenskem prevodu; ali če drugače ne gre, vsaj primerno okrajšano in predelano, seveda tako da ne bi izgubila ničesar na pr-

votnem ljubeznivem humorju. Ker, če je naša mladinska literatura ubožna po številu res dobrih knjig, je še ubožnejša na humorju.

Knjiga sama je že izšla v hrvaškem jeziku s slikami bogato opremljena. Naslov ji je: „Kraljevič i prosjak“ — pripovijetka za odraslijo mladež — napisao Mark Twain, prevela Marija Fapkovička. Izdal jo je „Hrv. pedagog.-književni zbor v Zagrebu leta 1907.“

Če moja želja ne ostane glas vpijočega v puščavi, če se res kdo med nami loti dela in že kterosibodi založništvo mladinskih spisov slednjič realizuje to idejo ter podari naši mladini s tem v istini knežji dar, potem smo kot kulturni narod res najdostojnejše proslavili spomin velikega humorista.

Otroku, kar je njegovega!*)

F. Plemič.

*) Sodimo, da bi se dela najlažje lotil čitalni pisatelj teh vrst. Založila bi delo „Učit. tiskarna.“ Torej na delo! Uredn.

Pozdravil je vse navzoče, zlasti še drage goste.

Oglasil se je k besedi deželni poslanec dr. Vekoslav Kukovec, ki je obrazložil otežkočeno delovanje slovenskih poslancev v deželnem zboru ter omenil, da na vsak način mora priti do jasnosti in dela.

Glede izboljšanja učiteljskih plač je poudarjal, da krivijo s tem obstrukcijo, kar pa ni prav. Nemeem je to dobrodošel izgovor.

Slovonsko učiteljstvo je ob tej priliki pokazalo, da razume tok časa in da ve samostojno politiško misliti.

Četudi so jih nemški tovariši hoteli zavesti, da bi pričeli doma delovati proti Graški obstrukciji, se ni dalo naše učiteljstvo vjeti. Ono je bilo s svojim narodom složno.

Do izboljšanja učiteljskega gromnega stanja mora priti, v tem so vse stranke v Gradcu edine.

Nato so se zborovalcem naznanili sklepi delegacije.

Vse je z nestrpnostjo zrl na ravnatelja Schreinerja, ko je vstal, da predava o Jelici Kellerjevi.

Ker je g. predavatelj obljubil, da objavi v „Popotniku“ spis o tej deklici, ne bomo tukaj obširneje o predmetu razmišljali. Samo omenjamo, da je vladala popolna tihoča v dvorani, ko je govoril g. ravnatelj. Prvič zanimiva snov, drugič poljudno in zanimivo predavanje je napravilo na poslušalce globok utisk. To je tudi pričalo živahno ploskanje, ko je govornik nehal.*)

Z obnim zborom je bila vrsta zborovanj končana.

Bela nedelja 1. 1910. je bila lep dan stanovskega delovanja in stanovske zavesti slovenskega štajerskega učiteljstva!

Znamenit izrek.

Slavni češki pisatelj Karel Havliček je zapisal te-le zlate besede: „Naše prepričanje je, da je svoboda brez izobrazbe naroda nemogoča, in zato bo naša glavna skrb z vsemi silami širiti izobrazbo. Le izobraženi narodi so lahko v resnici svobodni!“

Tovariši, tovarišice, imejmo vedno v mislih te zlate besede!

Nekaj podatkov

k predavanju ravnatelja H. Schreinerja o gluhoem in slepi Jelici Kellerjevi.

Piše: J. A.

Ker je bil 3. aprila t. l. temeljitemu predavanju ravnatelja H. Schreinerja čas tako pičlo odmerjen, se nisem mogel zglasiti k besedi; zato podajam tem potom nekaj misli o tem čudeznem pojavu, ki ga je gospod predavatelj tako mojstrsko svojim poslušalcem opisal — na podlagi lastne izkušnje.

Ko sem se učil pred desetimi leti na dunajskih zavodih gluhoem poučevati in sem po prebitem specialnem izpitu v svrhu izpopolnitve svojega znanja obiskal več gluhoemnic tja gor do Berlina, so ravno pričeli pisati razni ameriški listi o čudoviti Jelici Kellerjevi. Vsi učitelji gluhoemnih — in med temi so bili jako sloveči strokovnjaki — ki sem z njimi takrat o tem skoro neverjetnem slučaju govoril, so tedaj smatrali ta pojav za navadno ameriško časopisno raco.

Pozneje, ko sem že samostojno poučeval v prvem in drugem šolskem letu na gluhoemnici in videl uspehe lastnega truda, je izšla ona knjiga, v kateri Jelica Kellerjeva priobčuje svoj životopis, sem verjel že bolj v možnost tega osamljenega, res čudovitega pojava na dušeslovnem polju. Pripisoval sem razne izraze, ki jih je napisala Jelica Kellerjeva v omenjeni knjigi — kakor opis barv, narave, solčne luči itd. — le sugestiji, ker je občevala s polnočutno svojo učiteljico in čitala le knjige, ki so jih z istimi izrazi spisali le polnočutni pisatelji. Da bi slepec tudi potom tipa mogel ločiti barve in sploh one vtiske, ki nam jih podaja le vid — to je popolnoma izključeno.

Vse drugače pa je s akustičnimi pojavi, ki jih sprejemamo potom sluha. Pri teh pridejo tresljaji od njihovega provzročitelja do bobničca, po slušnih koščicah do labirinta in in slušnega živeca ter po tem v oni del možgan, ki te vtiske sprejemajo. To se vrši tako hitro, da pri govorjenju niti posameznih glasov ne slišimo, marveč le glasovne skupine-besede.

*) Opozarjamo na tozadovni članek v današnjem listu. Uredn.

Enako pot odnotraj naven napravlja naše mišljenje v zvezi z govorjenjem. Ker sprejema polnočuten človek govor potom sluha — to je tresljaje, ki jih provzročajo naši govorni organi, tvoreč glasnike — tudi v govorjeni besedi misli, in sicer tudi tako hitro, da ne misli tu na posamezne glasnike, ampak le glasovne skupine.

Kar hoče človek povedati, najprej misli. Iz onega dela možgan, koder se proizvaja misel, se bliskoma po drugem delu možgan ukaže onim živcem, ki so v neposredni zvezi z mišicami, ki govorne organe in dihalna raztezajo in krčijo tako, da tvorijo posamezne glasove in glasovne skupine. Vse to se vrši tako hipno in se od nežne mladosti tako naravnim potom razvija in izpopolnjuje, da odrastel človek na to ne pazi in niti ne misli. Tako pri polnočutnem človeku.

Poglejmo si sedaj dete, ki je slepo rojeno ali je v prvih mesecih, oziroma letih izgubilo vid! Kako se to razvija? Prav enako kot polnočutno — v posameznih slučajih morda malo počasneje, a vendar istim potom kakor to. Privojiti si govorjenje in misli, v govorjeni besedi — torej je v tem bistveno enako polnočutnemu človeku.

Vse drugače pa je z rojenim gluščem ali zgodaj oglušelim človekom. Ko njegov vidni živec prične sprejemati to, kar se mu v ožesu zreali, sprejema to čisto individualno — po svoje. Nikdar ni čul mile materine govornice, niti ne pozna ljubkih izrazov negovanja. Ne ve, kaj je prav in ni prav, ker ga ne more nihče poučiti. Poleg tega se še takim nesrečnim otrokom — saj obupanim staršem ni šteti tega v zlo — navadno vse dopušča in tako postane tak otrok poleg tega, da je čisto divji, še neizrečno trmast. Kako pa ti nesrečnejši mislijo? Tako, kakor so vnaue vtiske sprejemali — v podobah.

Primerjalo bi se lahko misli gluščeve s kinematografom. Tako se vrste njegove misli — slika za sliko. V tem je torej gluščec bistveno popolnoma drugačen človek od polnočutnega ali od slepca.

Glušče pa delimo v tri glavne skupine.

1.) Popolnoma gluhe, pri katerih je slušni živec totalno uničen. Nemeem jim pravi Stocktaube.

2.) One glušče, ki prav močen ropot — strel, grom itd. — slišijo. Nemeem jih nazivlje Schallhörende.

3.) Prištevamo k njim tudi tiste, ki na uho močno izgovorjene vokale slišijo. Nemeem jim pravi Vokalhörende.

Glušci vseh treh vrst se zamorejo uspešno le potom artikulacije poučevati. Artikulacijo imenujemo pouk, ki prisvoji s pomočjo tipa in vida glušču glasovno govorjenje. S pomočjo imenovanih čutov se nauči glušca najprej pravilno dihati in govorne organe pravilno postavljati ter končno vibriranja raznih mišic govornih organov, da v zvezi s pravilnim dihanjem tvorijo glasove. Da je pri tem trudapolnem delu tip glavni pripomoček, ve le oni, ki je že 10 mesecev poučeval po 5 do 6 ur na dan ves čas tako, da je objemala ena učenceva dlan njegovo grlo in podbradek, druga pa isto na učencu samem.

Podrobneje se tu ne morem spuščati v opis tega poduka, ker to ni tu moj namen. Toliko se mi je za razumevanje naslednjih mojih trditvev zdelo potrebno.

Slehrnemu je znano, da naša levica ni tako močna in spretna kot desnica, ker delamo in opravljamo glavno vse le z desnico. Ako si posameznik pokvari, oziroma izgubi desnico, potem je šele prisiljen rabiti levico, ki se z vajo enako izpopolni in izkrepi kakor desnica. Angleži in Američani že v ljudski šoli vadijo poleg desnice tudi levico, n. pr. pri pisanju, risanju i. t. d.

Kakor je z udi človeškega telesa vidno in samo obsebi umevno, tako se godi z našimi čutili — le bolj prikrito.

Če izgubi človek vid ali sluh ali če se brez teh čutov rodi mora stopiti v službo in se intenzivneje razviti drugi čut; pri slepeih sluh in tip — pri glušcih vid in tip — pri obeh torej tip — le manje vonj in okus.

Tip mora torej pomagati ne samo slepeu, ampak tudi glušču. Tip slednjemu pripomore, da se mu prisvoji govorjenje, ki ga ni in ne bo nikdar slišal — pa se vendar s polnočutnimi lahko meni in znajmi govori. Ta čut, ki je pravzaprav pomagal glušču, da se mu je odprl svet in da je pričel pravilno umevati to, kar je videl — ta čut ga je preobrazil šele v pravega človeka, ki mu je pod do nadaljne izobrazbe odprta. Da je pa ta čut pri glušcih

in slepeih bolje razvit kot pri polnočutnih, je popolnoma naravno, zakaj zadnji ga toliko ne rabijo — slepecem in gluščem je pa neobhodno potreben.

Pri artikulaciji, kjer je tip glavni pripomoček, da se glasovno govorjenje prisvoji tudi gluščem se tudi le-ta silno razvija in izpopolnjuje. Ne samo, da čuti gluščec ritem, ampak tip njegov se tako izpopolni, da loči tudi posamezne tresljaje med seboj. Naj navedem mimogrede dogodek, ki sem ga doživel pred 10 leti na Dunaju!

V predpustnem času je bilo, ko dobim vabilo na ples gluhoemnih. Kar debelo sem gledal in mislil najprej, da je to kaka šala ali velikomestna reklama. Ko sem pa razvidel iz vabila, da se vrši ta ples res v onih lokalih, koder se shajajo dunajski gluhoemni, združeni v raznih društvih, sem prav težko pričakoval onega dne.

Ko pridem na plesišče, vidim veselo vrvenje in gibanje, skoro živahneje kot na veselici polnočutnih. Vojaška godba je igrala a silno glasno. Opazil sem, da so v orkestru podvojeni vsi oni instrumenti, ki proizvajajo močne glasove. Kaj pa plesalci? Čisto pravilno kretanje, plesanje pravilno — veseli in zadovoljni obrazi plesalk — nisem si mogel misliti, da bi bili to glušci. Povprašam torej navzočega znanca — tovariša iz neke dunajske gluhoemnice — kje so vendar polnočutnih prepričajte se sami! — mi odgovori.

Pristopim torej k prvi prosti dami — in po običajnem poklonu zaplešem poskočen dunajski valček . . . pa plesala je tako pravilno in lahko, da sem mislil: Dobil sem slučajno polnočutno plesalko. Med plesom, ko se človek malo oddahne od vrtenja in čaka na vrzelj, skozi katero bo nadaljeval svoje delo — ogovorim plesalko. Ne odgovori mi ničesa. Misleč, da me zaradi glasne godbe ni razumela; ponovim ogovor glasneje. Nič! Sedaj sem pač dvomil, da bi slišala — zato postojim na dobro razsvetljenem prostoru — plesalka me pogleda — jaz pa ponovim počasi in razločno artikulajoč prejšnje vprašanje, in umela me je. Govorila je precej dobro in razločno, a bila je čisto gluha.

Kmalo sem se prepričal, da je večina dam bilo na tej veselici gluhoemnih — le „garde“ so se večinoma glasno pomenkvale. Opazoval sem posamezne pare in se prepričal, da gluščec z gluško ravno tako dobro in pravilno pleše. V sredi dvorane je stal učitelj plesa in pazil na red. Godba doigra komad — nekateri pari se še sugestivno vrte, da jih hiti učitelj ustavlja.

Da so plesali prav v lepem redu kadriljo, ki jo je omenjeni učitelj z besedo in gestami aranžiral, ni bilo več tako čudno videti. Zabaval sem se prav imenitno na tem plesu in se mnogo naučil. Prepričan sem bil, da je tip glušču veliko nadomestilo sluha in se mora jako fino razviti, ter sklenil, povečati pri svojem prihodnjem poklicu največjo pozornost razvitku tega čuta.

Na nekaterih avstrijskih zavodih za gluhoemne sem dobil leta 1900 še ostanek tako imenovanih slušnih vaj. V posebni učni sobi so bili bobni, činele, trompete in razni taki instrumenti, ki se z njimi proizvaja močne glasove. V Nemčiji jih nisem našel več, a pravili so mi, da so te vaje tudi gojili, končno pa po hudih in viharjih debatah na nekem zboru učiteljev gluhoemnih prišli do zaključka, da se te vaje, ki pouku nič ne koristijo, opuste. Kako pa se je prišlo do teh vaj? Pred kakimi 15 do 20 leti je na dunajski medicini neki profesor specialista za ušesne bolezni imel pacienta, ki je bil gluha, a se je potom artikulacije naučil govoriti. Profesor je neki dan opazil, da je njegov pacient izgovoril nek samoglasnik, ki se je nahajal v ravnokar poprej od njega izgovorjeni besedi, dasi so se njegova usta nahajala za pacientovo glavo, da jih ni mogel videti. Izgovarjal mu je potem posamezne vokale za tilnikom, in gluščec mu jih je pravilno odgovarjal. Tako je delal dlje časa s tem in še z drugimi glušci različne poizkuse in končno sestavil neko navodilo s trditvijo, da se z raznimi slušnimi vajami, to je proizvajanjem močnih glasov z različnimi instrumenti, gluščem sluh izboljšuje in tako je mogoče jih na ta način zdraviti. Dovolilo se mu je tudi, da je te svoje vaje in poizkuse redno gojil na nekem dunajskem zavodu za gluhoemne. Spravil je vso stvar v javnost in svojo trditvev s takimi dokazi podprl, da mu je večina učiteljev gluhoemnih verjela in zavod za zavodom je pričel uvajati razne take slušne vaje, ki jih je še izpopolnila fantazija posameznikov. Razni strokovni in drugi listi so v bombastičnih člankih oznanjali svetu: Glušci se dajo ozdraviti! — To pa ni trajalo dolgo. Poleg pristašev je imel omenjeni profesor tudi nasprotnike v novoobjavljeni metodi zdravljenja. To so bili oni učitelji gluhoemnih, ki so poučevali mnogo let gluhoemne le potom artikulacije in so končno profesorju in svojim tovarišem, ki so šli za njim, dokazali, da se je možak sila motil. Dotični pacient gluščec ni namreč slišal teh glasov, ampak jih je na tilniku, ker jih je profesor v bližini tega izgovarjal — čutil in razločeval tresljaje, ki jih je provzročil govorni organ pri izgovarjanju. Tip njegov se je pa pri artikulaciji tako razvil in izpopolnil, da je ločil tresljaje posameznih vokalov. Tako je bilo z vsemi tedanjimi pacienti, in zavod za zavodom je pričel opuščati ravnokar omenjene slušne vaje, in menda ni dandanes več gluhoemnice, ki bi jih še gojila.

Ta pojav nam kaže, kako se z artikulacijskim poukom razvije in izpopolni pri glušcih tip.

Ko sem v letih 1900 do 1902 poučeval sam gluhoemne in dobil v prvem šolskem letu dvanajstero teh nesrečnežev, sem predelal artikulacijo v osmih in pol mesecih in dosegel, da je vseh dvanajst otrok izgovarjalo vsako besedo in odgledovalo mi od ust ter molilo — mehanično seveda — „Oče naš“ — in „Češćena si Marija“.

Pri artikulacijskem pouku sem opazil, kako se je razvijal gluščem tip. Koncem prvega šolskega leta, zlasti pa v drugem šolskem letu sem obračal vso pozornost razvitku tega čuta. Prilike in časa sem imel dovolj izven šolskih ur, ko sem imel vsaki tretji dan nadzorovaldo službo ter bil toliko časa pri otrokih, da so legli k počitku. Razne igre so mi dale že priliko, opaziti razvoj in napredek tipa.

Igrali so otroci tudi igro slepe miši. Tu je dotični, ki so se mu zvezali oči, izgubil še vid in bil sedaj podoben Jelici Kellerjevi. Pa kako spretno je lovil in ko je koga zagrabil, ga je tudi imenoval. Spoznal ga je s tipom po obleki in velikosti skoraj tako hitro kot bi ga videl. Delal sem zlasti artikulacijske poizkuse in spoznal, kako se tip razvija in izpopolnjuje. V drugem šol. letu mi je vsak moj učenec že izgovoril glasnike (vokale), ki sem mu jih govoril na tilnik ali v dlan tako, da ni videl mojih ust, ampak čutil in razločil tresljaje pri izgovarjanju posameznih vokalov. Bolj nadarjeni med njimi so tudi že občutili tresljaje posameznih krajših glasovnih skupin — krajše besede, pri katerih je vezal 2 vokala le en konzont, to pa tudi oni, pri katerih je bil slušni živec popolnoma uničen in ki bi ne slišali niti strela iz topa niti groma.

Pri posameznih sem opazil, da so čutili, eno roko na mojem, drugo pa na svojem grlu držeč, tresljaje posameznih vokalov tako dobro, da sem jih spravil v višino in nižino od 2—3 intervalov.

Kar službujem na Štajerskem, sem poučeval le enega glušca dobrega pol leta. Ta gluščec je predelal v prvih dveh šol. letih slovensko artikulacijo v Gorici, pozneje se je pa šolal na graški gluhoemnici večina le pismenim potom in z gestikulacijo. Govorni organi so mu že odrevenili, in izgovarjal je posamezne besede in besedne skupine jako nerazločno; zato se je privadil občevanja s polnočutnimi — pismenim potom.

Predelal sem žnjim na novo artikulacijo — slovensko in nemško abecedo in glasovne skupine obeh jezikov. Prvi mesec sva občevala le pismeno, ker me on ni umel, zakaj tudi jako slabo je odgledoval, njega pa jaz nisem umel, ker je jako slabo in nerazločno govoril. Bilo mu je že 20 let. Kmalo sem pa videl uspeh svojega truda. Po predelani artikulaciji sem pričel z raznimi govornimi vajami in s čitanjem. Čital je lepo glasno in razločno in govoril tako, da je marsikateri njegov znanec mislil, da se mu sluh vrača. Bil je pa in ostal bo vedno popolnoma gluha. Tega glušca sem pripravil, da je pričel pri artikulaciji posameznih vokalov v višino in zopet v nižino do 5 intervalov. Pri čitanju je že pazil na to, da je pri večji glas povzdignil in pri piki z glasom padel, kakor delamo polnočutni. Če bi se bil ta gluščec v šolski dobi 6 do 8 let pravilno in le potom artikulacije poučeval, bi bil govoril tako dobro, da bi se skoro ne opazilo, da je gluha. A staro orodje popravljati — ne napraviš nikdar tako trpežno in dobro, kot bi izdelal novo.

Pri glušcih, ki so se potom ročnega ali prstnega alfabeta z gestikulacijo izobraževali,